

ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

Τοῦ Ἀριστείδη Ι. Κριάρη

Γεωπόνου

Οἱ γεωργικὲς βιομηχανίες καὶ βιοτεχνίες ἔχουν μεγίστη σημασία γιὰ τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία κάθε χώρας, ἀφ' ἑνὸς γιὰτὶ ἀξιοποιοῦν ποσοστὸ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς συνεχῶς μεγαλύτερο, κατὰ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν καταναλωτῶν τῶν προηγμένων κοινωνιῶν, μετατρέποντάς το σὲ καταναλώσιμα ἀγαθὰ ὑψηλότερας ἀξίας καὶ χρήσεως ἐπὶ μακρότερο χρόνο, ἀφ' ἑτέρου γιὰτὶ δίδουν ἀπασχόληση στὸ διαθέσιμο ἐργατικὸ δυναμικὸ τῆς, παρέχοντας μιὰ διέξοδο συνεχῶς πρὸς ὑπολογίσιμη στὸ καίριο αὐτὸ κοινωνικὸ πρόβλημα.

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελέσματα ἔχουν ἀκόμη μεγαλύτερη ἀξία, προκειμένου περὶ περιοχῶν μὲ παραγωγή δυσκολοσυντήρητη στὴ φυσικὴ τῆς κατάσταση, δενδροκομικῶν, κηπευτικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, εἴτε παραγωγή γεωργοκτηνοτροφικῆ, πρὸς ἀπὸ τὴν φύση τῆς ἀπαιτεῖ τεχνολογικὴ ἐπεξεργασία γιὰ νὰ δώσῃ προϊόντα ἀμέσου καταναλώσεως. Τέτοια εἶναι τὰ κυρίως παραγόμενα δενδροκομικά, κηπευτικά καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα στὴν Κρήτη, ἢ ὁποῖα ἀφ' ἑτέρου παρουσιάζει πλεονάζον ἐργασιακὸ δυναμικὸ, τόσο στὴν ὕπαιθρο ὅσο καὶ στὶς πόλεις. Ἡ ἐξαιρετικὴ δηλαδὴ σπουδαιότητα τῆς κοινωνικοοικονομικῆς ἀξίας τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν γιὰ τὴν Κρήτη ὀφείλεται: 1) στὸ γεγονός ὅτι τὰ κυριώτερα γεωργοκτηνοτροφικά τῆς προϊόντα ἔχουν ἀνάγκη κατεργασίας τοῦ τύπου τῆς γεωργικῆς τεχνολογίας, μέσῳ δηλαδὴ γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν γιὰ νὰ ἀξιοποιηθοῦν πλήρως, καὶ 2) στὴν ὕπαρξη, λόγῳ τῆς στενότητος τῆς γεωργικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἔντονης δημογραφικῆς πιέσεως (ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ) σημαντικοῦ ἐτησίως πλεονάσματος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ στὴν ὕπαιθρο καὶ στὶς πόλεις, πρὸς δύναται κατὰ αἰσθητὸ ποσοστὸ νὰ ἀπασχολήσῃ, ἀναπτυσσόμενος στὴν νῆσο, ὁ κλάδος τῆς γεωργικῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.

Πραγματικά, ἡ παραγωγή τῶν ἐλαιῶνων τῆς Κρήτης, τὸ κύριον γεωργικὸ προϊόν τῆς μεγαλονήσου, ὁ ἐλαιόκαρπος, πρέπει νὰ ὑποστῇ τεχνολογικὴ κατεργασία γιὰ νὰ δώσῃ: τὸ φυσικὸ ἐλαιόλαδο, τὶς βρώσιμες ἐλιές, τὸ πυρηγέλαιο, τὰ λάδια ραφινέ, τὰ ἐξ αὐτῶν λάδια «κουπέ», τὰ σαπούνια, τέλος τὴν καύσιμη ἐλαιοπυρήνα (σπίθα).

Ἡ παραγωγή τῶν ἀμπελώνων τῆς Κρήτης, πλὴν μικροῦ ποσοστοῦ σταφυλιῶν πρὸς καταναλίσκονται αὐτούσια ὡς βρώσιμα, πρέπει νὰ ὑποστῇ ἐπίσης τεχνολογικὴ κατεργασία γιὰ νὰ δώσῃ: τὰ διαφόρων τύπων κρασιά, κοινὰ

ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

ἢ τυποποιημένα, τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, τὸ οἰνόπνευμα, τὴ σταφίδα σουλτανίνα, τὴ σταφιδίνη.

Ἡ παραγωγή κηπευτικῶν, ὑπερβαίνουσα τὴν ἐγχώρια κατανάλωση καὶ συνεχῶς ἀναπτυσσομένη πρὸς ἐξαγωγή, ἔχει ἀνάγκη τεχνολογικῆς κατεργασίας πρὸς παραγωγή: κονσερβῶν διαφόρων κατηγοριῶν — χυμοῦ (τομάτας) πελτέ, ὄλοκλήρων καρπῶν, τεμαχισμένων, σέ ἄλμη — ἀφυδατωμένων, ξεσμάτων, κονιοποιημένων προϊόντων κλπ.

Ἡ κτηνοτροφικὴ παραγωγή, μετὰ τὴν ἀφαίρεση τοῦ ποσοστοῦ τῆς ποὺ καταναλίσκεται αὐτούσις ἀπὸ τὴν ἐντόπια ζήτηση, ἔχει ἀνάγκη τεχνολογικῆς κατεργασίας, γιὰ τὴν ὑπόλοιπη ποσότητά της, πρὸς παραγωγή: γάλακτος παστεριωμένου γιὰ τὰ ἀστικά κέντρα, γιαούρτης, τυριῶν, βουτύρου, παγωτῶν, μαγειρικῶν λιπῶν, ἀλλαντικῶν. Ἀφ' ἐτέρου ἡ κατεργασία τῶν δερμάτων ἀπὸ τὴν θυρσοδεψία ἀποτελεῖ σπουδαῖο κλάδο τῆς τεχνολογίας, καθὼς καὶ τῶν ὄπλων - κερμάτων, αἵματος, σπλάγχων, τριχῶν καὶ ἐρίων, κουκουλιῶν, κηροῦ, μέλιτος. Ἐδῶ συνάπτονται πρὸς τὴν πρωτογενῆ γεωργικὴ παραγωγή οἱ βιομηχανικοὶ καὶ βιοτεχνικοὶ κλάδοι τῆς: πλεκτικῆς, ὑφαντουργίας, δαντελλοποιίας, λαϊκῆς ὑφαντικῆς τέχνης. Τὰ τελικὰ ὑποπροϊόντα ἀποτελοῦν πολύτιμες ζωοτροφές εἴτε λιπάσματα.

Ἡ παραγωγή ἐσπεριδοειδῶν, ὑπερβάσα ἀπὸ μακροῦ τὴν τοπικὴ κατανάλωση, συνεχῶς αὐξανομένη ἐκ τῆς εἰσόδου εἰς πλήρη ἀπόδοση τῶν νέων φυτειῶν, καὶ ἐπιβαλλομένη νὰ αὐξηθῆ ἔτι περισσότερο εἰς τὰς ἀρδευσίμους περιοχὰς τῆς Κρήτης, ἔχει ἀνάγκη τεχνολογικῆς κατεργασίας, συνεχῶς μεγαλυτέρου ποσοστοῦ τῆς, πρὸς παραγωγή: χυμῶν φυσικῶν εἴτε παστεριωμένων - συμπυκνωμένων, μαρμελάδας καὶ διαφόρων γλυκῶν, αἰθερίων ἐλαίων, κόνεως διαλυτῆς χυμοῦ, βιταμινῶν καὶ ὑποπροϊόντων (κιτρινοῦ ὀξέος, πηκτίνης κλπ.) ἐκ τῆς πλήρους κατεργασίας αὐτῆς.

Ἡ χαρουποπαραγωγή τῆς Κρήτης, ἀποτελοῦσα τὰ 85% τῆς συνολικῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀξιοποιούσα τὰ πλέον γεωργικῶς δύσχρηστα ἐδάφη τῆς νήσου, ἔχει ἀνάγκη τεχνολογικῆς κατεργασίας πρὸς παραγωγή: χαρουπαλεύρων, χαρουποσιροπίων, σπόρου καὶ πλήθους προϊόντων ἐξ αὐτῶν (κόλλα, βαφικὰ προστύμματα, φωτογρ. πλάκες, φάρμακα κλπ.).

Ἡ παραγωγή τῶν σιτηρῶν, μικρὰ στὴν Κρήτη, ὥστε νὰ παρί-

σταται ανάγκη εισαγωγής των άλλοθεν, απαιτεί τεχνολογική κατεργασία προς παραγωγή: αλεύρου, ζυμαρικών και της πολυτίμου κτηνοτροφής, των πιτύρων.

Τέλος ώρισμένες άλλες βιομηχανίες και βιοτεχνίες κατεργάζονται τα λοιπά αγροτικά προϊόντα προς ζαχαρώδη — αμύδαλα, καρύδια, φυστίκια, σησάμι.

Τὰ δὲ παγοποιεῖα καὶ ψυγεῖα ἀποτελοῦν ἀπαραίτητο συμπλήρωμα τῆς σύγχρονης γεωργικῆς τεχνολογίας. Ἄφ' ἑνὸς ἕνα ποσοστὸ τῶν ἀμέσως μετὰ τὴν συγκομιδὴ καταναλωσίμων προϊόντων, πρέπει νὰ διατηρηθῆ εἰς τὰ ψυγεῖα μέχρις ὅτου αἱ τιμαὶ τῆς ἀγορᾶς καταστήσουν συμφέρουσαν τὴν διάθεσίν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ πολλὰ τῶν παραγομένων προϊόντων τῆς γεωργικῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ἔχουν ἀνάγκη τῆς βιομηχανίας τοῦ ψύχους πρὸς συντήρησιν καὶ διακινήσιν μέχρι τῆς καταναλώσεώς των. (Τὰ 40% τῶν ἐσπεριδοειδῶν στὶς Η.Π.Α. περνοῦν ἀπὸ ψυγεῖα καὶ τὸ σύνολο τῶν χυμῶν ὄλων τῶν ὄπωρῶν καὶ κηπευτικῶν π.χ. τομάτας).

Ἡ ὑπαρξὶς καὶ κανονικὴ λειτουργία ἐπαρκῶς ἀριθμοῦ γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν προσφόρως κατανεμημένων ἀνὰ τὰ κέντρα παραγωγῆς καὶ συγκεντρώσεως - διακινήσεως τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ἔχει ὡς ἀποτελέσματα: 1) τὴν πλήρη ἀξιοποίησιν τῆς ὑφισταμένης παραγωγῆς, 2) τὴν ὀρθολογιστικὴν ρύθμισιν τῶν αἰχμῶν προσφορᾶς αὐτῆς, ἐξουδετερουμένης τῆς κερδοσκοπικῆς πτώσεως τῶν τιμῶν κατ' αὐτάς, 3) τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν πλουτοφόρων καλλιεργειῶν καὶ κτηνοτροφικῶν ἐκμεταλλεύσεων λόγῳ τῶν δημιουργουμένων μεγαλυτέρων οἰκονομικῶν διαφορόντων καὶ κινήτρων, 4) τὴν βελτίωσιν τῆς ὑφισταμένης γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως διὰ τῆς παροχῆς εἰς αὐτὴν περισσοτέρων ὀργανικῶν λιπασμάτων καὶ τῆς κτηνοτροφίας διὰ τῆς καταναλώσεως ὑπ' αὐτῆς ἐπιχωρίως παραγομένων πλουσίων κτηνοτροφῶν, 5) τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος ὄλων τῶν συναφῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν κλάδων, 6) τὴν αὔξησιν τῆς ἀπασχολήσεως ἐργασιακοῦ δυναμικοῦ τῆς ὑπαίθρου καὶ τῶν πόλεων, περιοριζομένης τῆς μετακινήσεως πρὸς τὰ ἀστικά κέντρα (ἀστυφιλίας) καὶ τῆς μεταναστεύσεως εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

Ἀντιθέτως, ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶς δικτύου γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν, εἴτε ὁ ἀνεπαρκὴς τεχνικὸς ἐξοπλισμὸς αὐτῶν, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα: 1) τὴν ὑποβάθμισιν γενικῶς τῆς ἀξίας τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας εἰς τὴν δεδομένην περιφέρειαν, (πτώσις τιμῶν λόγῳ συναγωνισμοῦ τῶν κατωτέρων ποιοτήτων, μὴ δυναμένων ἄλλως νὰ ἀξιοποιηθοῦν, ἀδιαφορία — ἔλλειψις κινήτρων — ποιοτικῆς βελτιώσεως τῆς παραγωγῆς, ἀδυναμία αὔξεσεως ἐξαγωγίμου ποσοστοῦ ἀγροτικῶν προϊόντων), 2) τὴν καταστροφὴν εἴτε σημαντικὴν οἰκονομικὴν μείωσιν ποσοστοῦ τῆς παραγωγῆς καὶ δὴ τῶν κατωτέρας ποιότητος προϊόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρίστης ποιότητος τοιούτων, λόγῳ θεομηγιῶν εἴτε δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν ἀθρόως προσφερομένων εἰς τὴν κατανάλωσιν, 3) τὴν ἀπώλειαν σπουδαίων ὑποπροϊόντων, παραγομένων ὑπὸ μόνης τῆς τεχνολογικῆς κατεργασίας, 4) τὴν στέρησιν τῆς ὑφισταμένης γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως πολυτίμων ὀργανικῶν λιπασμάτων, τῶν ὁποίων σήμερον τόση ἔλλειψις ὑπάρχει καὶ τόση ἀνάγκη ἐφαρμογῆς εἰς τὴν ἐντατικὴν γεωργίαν, καθὼς καὶ τὴν στέρησιν πολυτίμων συμπυκνωμένων ζωοτροφῶν διὰ τὴν σταυλικὴν κτηνοτροφίαν, ἔνευ τῶν ὁποίων αὕτη δὲν δύναται νὰ διεξαχθῆ ὀρθολογιστικῶς (καὶ κατ' ἀνάγκην εἰσάγονται ἄλλοθεν μὲ ὑπέρμετρον οἰκονομικὴν ἐπιβάρυνσιν), 5) τὴν ἀδυναμίαν παραγωγικῆς ἀπασχολήσεως τοῦ πλεονάζοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς περιοχῆς, στρεφομένου κατ' ἀνάγκην πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν μετανάστευσιν.

Ἀπὸ τὴν γενομένην ἀνωτέρω ἀπαρίθμησιν τῶν κλάδων τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς τῆς Κρήτης ποὺ ἔχουν ἀνάγκη τεχνολογικῆς κατεργασίας μέσῳ τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν, γίνεται φανερὸ πόσο μεγάλη σπουδαιότητα ἔχουν αὐτὲς γιὰ τὴν πλήρη ἀξιοποίησιν τῆς γεωργικῆς κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς τῆς μεγαλονήσου. Εἶναι γεγονόςδες ὅτι ὅσον πληρεστέρα γίνεται ἡ ἀξιοποίησις τῆς ἀγροτικῆς παρα-

Είδος επιχειρήσεως	Αριθ.	Μονάς μετρ.	Π α ρ α γ ω γ ή			Παραγωγική δυναμικότης δώρων	Αριθ. απασχουμένων ανά δωρον κ. μ. δ. έτησίως	Παγωγ. δυναμικότης έποχιακή ή συνεχής επί δώρων βάσεως	Μέσος όρ. απασχ. πα- ραγ. δυναμ. κατά τήν τριετίαν 1959-61						
			1 9 5 9							1 9 6 0			1 9 6 1		
			Αριθ.	Μονάς μετρ.	Παράγωγος					Αριθ.	Μονάς μετρ.	Παράγωγος	Αριθ.	Μονάς μετρ.	Παράγωγος
Έλαιουργεία	1110	τόννοι	50.840	24.400	56.000	1.100	2.100	100.000	44 %						
Πυρηνελαιουργεία	13	»	5.160	6.250	10.270	42	250	11.000	63 %						
Ραφινερίαι έλαιου	12	»	4.280	5.760	7.500	44	100	13.000	46 %						
Σαπωνοποιεία	37	»	7.640	8.480	8.230	80	300	25.000	32 %						
Οίνοποιεία	19	»	27.500	14.700	32.700	250	200	50.000	60 %						
Έμφιαλώσεως οίνων	2	»	150	350	380	14.000 φιάλαι	27	400	85 %						
Οίνοπνευματοποιεία	6	»	1.180	1.060	—	15	20	4.650	24 %						
Ποτοποιεία	8	»	265	270	—	15	40	4.650	6 %						
Σταφιδοεργοστάσια	26	»	37.150	19.580	38.900	720	1.200	108.000	30 %						
Έργοστ. Σταφιδίνης	1	»	40	4	—	2	5	600	4 %						
Κονσερβ. λαχανικών	2	»	31	135	61	9	20	800	9 %						
Χυμών έσπεριδοειδών	7	φ. χυμός	730	293	322	52	65	1.500	70 %						
		»	280	161	200	—									
		»	5	4	6										
		αίθ. έλ.													
Ζαχαρωδών προϊόντων	5	»	800	1.000	1.000	7	40	2.000	50 %						
Χαρουπόμυλοι	21	»	22.570	21.380	33.500	230	100	60.000	43 %						
Κυλινδρόμυλοι	5	»	41.100	43.500	43.200	93	170	50.000	86 %						
Ζυμαρικών	4	»	500	600	1.000	4	24	1.200	81 %						
Κατεργ. γάλακτος	2	γάλα	150	170	190	2	10	600	35 %						
		γιαούρτι	100	190	200	0,5	10	150	25 %						
		»	30	35	40	5	250	1.500	73 %						
Άλλαντικών	2	»	1.114	1.020	1.115	1.800	5	600.000	86 %						
Βυρσοδεψεία	52	»	500.000	550.000	530.000	2.000	30	600.000	86 %						
Ψυγεία	1	μ3	478.000	536.000	536.000	2.000	43	600.000	70 %						
Παγοποιεία	7	στήλ25χ	40	45	50	0,2 τόν.	90	60	50 %						
Πλεκτικής	3	τόννοι	24	26	27	0,1	10	40	50 %						
Δαντελλοποιίας	1	»	15	10	10	70	10	20	60 %						
Υφαντουργεία	1	»	10	12	15	0,5	213	150	10 %						
Υφαντήρια	8	»	10	12	15										
	1355						5.322								

* Περιλαμβάνονται αι απασχολούσαι προσωπικόν πλέον των 5 έργατών.

Μέσος όρος απασχολήσεως εις τας γεωργ. βιομηχα- νίας και βιοτεχνίας 40 %.

γωγής μέσω της γεωργικής τεχνολογίας, τόσο το συνολικό αγροτικό εισόδημα καθίσταται υψηλότερο και η απασχόληση των διαθέσιμων εργατικών χεριών, αγροτικών και αστικών μεγαλύτερα. Η γεωργική τεχνολογία ολοκληρώνει την παραγωγική προσπάθεια των αγροτών, καλώς δε διεξαγομένη ενισχύει σημαντικώς το γεωργικό εισόδημα και προάγει, πλὴν τῆς αγροτικῆς οἰκονομίας, τὴν καθόλου οἰκονομίαν τῆς περιοχῆς.

Ἡ σημερινή κατάσταση

Εἰς τὴν Κρήτην, ἡ γεωργικὴ τεχνολογία (βιομηχανία καὶ βιοτεχνία στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς κατεργασίας ἐντοπίων αγροτικῶν προϊόντων) παρουσιάζει ἀξιοσημείωτη ἀνάπτυξη, συγκριτικὰ μάλιστα πολὺ μεγαλύτερη ἄλλων γεωγραφικῶν διαμερισμάτων τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα δίδονται τὰ διαθέσιμα στοιχεία, ἐκ μέρους τῶν Ἐμπορικῶν καὶ Βιομηχανικῶν Ἐπιμελητηρίων τῆς Κρήτης, τῶν ὑφισταμένων ἐν λειτουργίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1962 βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ποὺ ἀπασχολοῦν περισσότερα τῶν 5 ἀτόμων, ἐξαιρέσει τῶν ἐλαιουργείων (ἐνθα ἀναφέρονται μόνον τὰ μηχανοκίνητα).

Ὁ Πίναξ 1 παρουσιάζει ἀρκετὰς ἐλλείψεις, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι: ἡ παράλειψις τῶν ἐλαιοδεξαμενῶν, τῶν μικροτέρου προσωπικοῦ τῶν 5 ἐργατῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν οἰκονομικῶν δεδομένων ἀξίας κτιρίων καὶ μηχανημάτων, τέλος ἡ ἀσάφεια ὡς πρὸς τὴν ἐτησίαν παραγωγήν καὶ τὴν ἐτησίαν ἢ ἐποχιακὴν παραγωγικὴν δυναμικότητα. Παρ' ὅλ' αὐτὰ κατατοπίζει ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐν Κρήτῃ λειτουργουσῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν καὶ ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἀπασχολήσεως ἐργατικοῦ δυναμικοῦ.

Οὕτω γίνεται φανερόν ὅτι οἱ σπουδαιότεροι κλάδοι τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς Κρήτης εἰσὶ οἱ κατεργαζόμενοι τὰ προϊόντα τῆς ἐλαίας καὶ τῆς ἀμπέλου. Ἐπὶ 1.355 συνολικῶς ἐγκαταστάσεων, αἱ 1.172 δηλ. τὸ 86,5% τοῦ συνόλου ἀφοροῦν τὴν ἐλαιοκομίαν, μὲ 2.700 ἐργάτας δηλ. τὸ 50,7% τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Ἀφ' ἑτέρου αἱ 62 δηλ. τὰ 4,6% τοῦ συνόλου, μὲ 1.492 ἐργάτας δηλ. τὰ 28% τῶν ἐργατῶν, ἀφοροῦν τὴν ἀμπελοουργίαν. Ἦτοι αἱ δύο αὐταὶ κατηγορίαι γεωργικῆς τεχνολογίας ὁμοῦ περιλαμβάνουν τὰς 1.234 δηλ. τὸ 91,1% τῶν ἐγκαταστάσεων, μὲ 3.192 δηλ. τὸ 78,7% τῶν ἐργατῶν.

Ἐν γένει, μεγαλύτεραι - σημαντικώτεραι ἀπὸ ἀπόψεως κατεργαζομένου ποσοτοῦ τῆς παραγωγῆς καὶ ποσότητος παραγομένων προϊόντων, ἐργατικῆς ἀπασχολήσεως καὶ ἐπενδεδυμένων κεφαλαίων εἶναι αἱ ἐγκαταστάσεις: ἐλαιουργείων, πυρηνελαιουργείων - ραφινερίας - σαπωνοποιείων - οἶνοποιείων, βιομ. χυμῶν, σταφιδεργοστασιῶν, κυλινδρομύλων καὶ μέρος τῶν βυρσοδεφείων.

Σχετικῶς πρὸς τὰς μὴ περιλαμβανομένας εἰς τὸν Πίνακα 1 ἐγκαταστάσεις, ἐξ ἄλλων δεδομένων ὑπολογίζονται αὐταὶ ὡς ἀκολούθως:

Ἐλαιουργεῖα (ἀρχέγονα)	1000	ἐργατῶν	3.500
Ἀλευρόμυλοι (ἀνέμου, ὕδατος)	200	»	450
Ἐλαιοδεξαμενές	60	»	15
Ποτοποιεῖα	17	»	35
Τυροκομεῖα (ἀρχέγονα, μητάτα)	100	»	200
* Ἄλλες μικρὲς ἐπιχειρήσεις *	523	»	1.500
Σύνολο	1.900	»	5.700

Τὸ ἀνωτέρω προσωπικὸν ἀπασχολεῖται ἐποχιακὰ ἐπὶ 3 - 4 μῆνες, πλὴν τῶν ἐλαιοδεξαμενῶν καὶ τῶν περισσοτέρων ἀπὸ τὴν «ἄλλες μικρὲς ἐπιχειρήσεις» ποὺ δίδουν ἀπασχόληση 80 - 100%.

(*). Σαγματοποιεῖα, καλαθοπλεκτικῆς, σχοινοποιίας, ἐπισκευῆς γεωργικῶν ἐργαλείων κλπ.

Κυριώτεροι γεωργικοί βιομηχανικοί και βιοτεχνικοί Ν. Χανίων (τέλος 1961)

Είδος 'Επιχειρήσεως	'Αριθ.	'Απασχ. Προσωπικών	'Αξία κτηρ. εγκαταστάσ. Δραχ.	'Αξία Βιομ. εξοπλισμού Δραχ.	Σύνολ. επενδύσεων Κεφ. Δραχ.
'Ελαιουργεία μηχ. Πυρηνελαιουργεία	260	1.600	25.000.000	60.000.000	85.000.000
Ραφινερίαι	4	295	6.500.000	21.000.000	27.500.000
Σαπωνοποιεία					
Βρωσ. έλαιών	1	4	200.000	100.000	300.000
Οίνοποιεία Συν)κά	4	76	20.600.000	5.500.000	26.100.000
Οίνοπνευματόποιεία	1	8— 10	1.000.000	500.000	1.500.000
'Εμφιαλ. οίνων Συν)κόν	1	25	600.000	1.200.000	1.800.000
Σταφιδεργοστ. »	1	50—100	1.000.000	500.000	1.500.000
Κυλινδρόμυλοι (μεγάλοι)	2	115	8.650.000	23.770.000	32.420.000
Ζυμαρικών	2	20	600.000	1.650.000	2.250.000
Βιομ. χυμών	7	65	3.340.000	6.770.000	10.110.000
Ζαχαρωδών προϊόντων	3	27	1.700.000	470.000	2.170.000
Χαρουπόμυλοι	3	15— 30	300.000	300.000	600.000
Κονσερβ. λαχανικών	1	10	200.000	100.000	300.000
Κατεργ. ξηρών καρπών	1	12— 20	470.000	400.000	870.000
Κατεργ. γάλακτος	1	8	250.000	500.000	750.000
Μαγειρ. λιπών	1	2	60.000	25.000	85.000
'Αλλαντοποιείας	1	4	150.000	140.000	290.000
Μεταξουργείας	1	70	400.000	400.000	800.000
Βυρσοδεψεία	60	200	12.000.000	4.600.000	16.600.000
Ψυγεία—παγοποιεία	2	20— 35	1.060.000	4.300.000	5.360.000
Βιομ. πλεκτών	2	36	1.500.000	2.150.000	3.650.000
'Υφαντουργική	1	10	300.000	150.000	450.000
'Υφαντά λαϊκής τέχνης	2	37	300.000	100.000	400.000
	362	2.784	86.180.000	134.625.000	220.805.000

'Από τις βιομηχανικές και βιοτεχνικές αυτές εγκαταστάσεις, ανήκουν εις Γεωργικούς Συνεταιρισμούς και 'Ενώσεις Γεωργ. Συνεταιρισμών οι ακόλουθοι:

'Ελαιουργεία	120, με 264 ύδρ. πιεστήρια και πλήρη λοιπόν τεχνικών εξοπλισμό
'Ελαιοδεξαμενές	30, χωρητικότητας 7.100 τόννων (και κινητές χωρητικότητας 2.900 τόννων)
Πυρηνελαιουργεία - σαπωνοποιεία - ραφινερίες	
Οίνοποιεία	8, με 302 δεξαμενές, χωρητ. 23.100 τόννων
Σταφιδεργοστάσια	2
'Εμφιαλωτήρια οίνων	1
'Εργοστάσια χυμών	1
'Αλευρόμυλοι (μικροί)	10
Χαρουπόμυλοι	1
Κονσερβοποιεία λαχαν.	2
Τυροκομεία	6
Ψυγεία - παγοποιεία	1

'Η αξία αυτών (κτίρια + τεχν. εξοπλισμός) ανέρχεται εις 135.000.000 δραχ. ήτοι αποτελεί τὰ 15% τῆς αξίας τοῦ συνόλου τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς Κρήτης.*

(*) Οἱ Συνετ. 'Οργανώσεις, τοῦ Ν. Χανίων διαθέτουν ἀκόμη: ἐλκυστήρες 10, μηχανήματα διαλογῆς σπόρων 8, ἀντλητικὰ συγκροτήματα 2, ἀλωνιστικὲς μηχανές 6, αὐτοκίνητα φορτηγὰ 12.

Στις ανωτέρω εγκαταστάσεις, δὲν περιελήφθησαν οἱ ἀποθήκες γεωργικῶν ἐφοδίων, οἱ ὁποῖες ἐν τούτοις ἀποτελοῦν σπουδαῖο συμπλήρωμα τοῦ παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἐμπορίας τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων.

Ἔχομε στοιχεῖα μόνο γιὰ τὶς Συνεταιριστικὲς ἀποθήκες τοῦ Ν. Χανίων («Ἐπιτεύγματα εἰς τὸν Ν. Χανίων», Ν. Μετζιδάκη, «Δελτίον Α.Τ.Ε.», ἀριθ. 126/1962), τὰ ἀκόλουθα:

Ἀποθήκαι ΑΤΕ	4	χωρητικότητα	10.000 μ ³
» Ἐνώσ. Συν)σμῶν	17	»	6.625 »
» Συνεταιρισμῶν	69	»	14.674 »
	<u>90</u>		<u>31.299 μ³</u>

ἀξίας κατ' ἐκτίμησιν (X 200.000 δρχ.) = 18.000.000 δρχ.

Αἱ ἀνήκουσαι εἰς ἰδιώτας, ὑπολογίζονται εἰς τὸ τριπλάσιον, ἤτοι ἡ συνολικὴ ἀξία αὐτῶν διὰ τὸν Ν. Χανίων ἐκτιμᾶται εἰς 60.000.000 δρχ. καὶ διὰ τὴν τὴν Κρήτην ὁλόκληρον εἰς 200.000.000 δρχ. περίπου.

Ἐπενδύσεις κεφαλαίων εἰς τὴν γεωργικὴν βιομηχανίαν καὶ βιοτεχνίαν

Ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου θέματος δὲν εἶναι εὐχερῆς ἡ ἀπόκτησις ἀκριβοῶν δεδομένων δι' εὐνοήτους λόγους. Διαθέτομεν στοιχεῖα μόνον διὰ τὸν Νομὸν Χανίων, ἅτινα παραθέτομεν ἐνδεικτικῶς εἰς τὸν Πίνακα 2.

Ἐκ τοῦ Πίνακος 2 διαπιστοῦμεν ὅτι εἰς μόνον τὸν Ν. Χανίων ὑφίστανται ἐπενδύσεις κεφαλαίων, ἰδιωτικῶν καὶ συνεταιριστικῶν, διὰ τὰς κυριωτέρας γεωργικὰς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας, τοῦ ὕψους τῶν 86.000.000 δρχ. διὰ κτίρια καὶ τῶν 135.000.000 δρχ. διὰ μηχανικὸν ἐξοπλισμὸν, ἤτοι συνολικῶς δραχμῶν 221.000.000. Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κλάδου τούτου παραγωγῆς εἰς ὁλόκληρον τὴν Κρήτην, ἐκτιμῶμεν ἐνδεικτικῶς τὰς ἄνωτέρω ἐπενδύσεις κεφαλαίων ὡς ἀκολούθως:

N. Χανίων	220.000.000 δρχ.
» Ἡρακλείου	280.000.000 »
» Λασιθίου	140.000.000 »
» Ρεθύμνης	160.000.000 »
	<u>800.000.000 »</u>
Μὴ περιληφθεῖσαι μικρὰ βιοτεχνία πάσης φύσεως 1.900 (ὡς ἀνεφέρθη) X 50.000 δρχ.	100.000.000 »
	<u>900.000.000 δρχ.</u>

Παρατηροῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἐπὶ ἀξίας τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου τῆς Κρήτης (φυτειῶν καὶ ἀνοικτῶν ἀγρῶν πλὴν κατοικιῶν καὶ γεωργικῶν κτισμάτων) ἐκ δρχ. 11.000.000.000. (Α. Κριάρη, «Ἡ Ἀγροτικὴ Οἰκονομία τῆς Κρήτης», σελ. 199, εἰς περιοδικὴν ἔκδοσιν «Κρητικὴ Πρωτοχρονιά», 1961) ἡ ἀξία τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν ἀνερχομένη εἰς 900.000.000 ἀποτελεῖ τὸ 8,2% αὐτῆς.

Οἱ λειτουργοῦσες σήμερα βιομηχανικὲς καὶ βιοτεχνικὲς ἐγκαταστάσεις στὴν Κρήτη, προσφέρουν μεγάλες ὑπηρεσίαι στὴν ἀξιοποίηση τῆς ὑπὸ μεταποίηση καὶ διακίνηση γεωργικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς. Ἰδίως οἱ μεγάλες μονάδες τεχνολογικῆς κατεργασίας, ἰδιωτικὲς καὶ συνεταιριστικὲς, τόσο στὶς πόλεις ὅσο καὶ στὶς κατὰ τόπους ἐπίκαιρες θέσεις συγκεντρώσεως τῆς παραγωγῆς, μὲ τὸν ἐπιβλητικὸ ὄγκο τῶν ἐγκαταστάσεών τους, προκαλοῦν ἐντύπωση καὶ ἐμπνέουν αἰσθημα ἐμπιστοσύνης στὸν παραγωγικὸ πληθυσμὸ τῆς μεγαλονήσου.

Τὰ νεώτερα, ἰδίως, συνεταιριστικὰ ἐργοστάσια, πού ἀναφέραμε, μαζί με τίς δεξαμενές καί λοιπές ἐγκαταστάσεις τους, τὰ οἰνοποιεῖα, οἱ ἐλαιοδεξαμενές, τὰ πυρηνελαιουργεῖα - ραφινερίες - σαπωνοποιεῖα, παραγωγῆς χυμῶν, ἀλλά καί τὰ ἐγκατεσπαρμένα σ' ὄλα τὰ ἐλαιουργικὰ κέντρα τῆς νήσου συνεταιριστικὰ ἐλαιουργεῖα, με τίς συγχρονισμένες τακτικές - καθαρές ἐγκαταστάσεις τους, στολίζουν τήν Κρήτη καί ἀποτελοῦν τὸ καμάρι καί τήν ἐλπίδα τῶν ἀγροτῶν της.¹

Παρά τὸ ἀνωτέρω θετικὸν γεγονός, οἱ ὑφιστάμενες βιομηχανικὲς καί βιοτεχνικὲς ἐπιχειρήσεις γεωργικῆς τεχνολογίας παρουσιάζουν πολλές ἐλλείψεις καί ἀπέχουν ἀπὸ τὸ νὰ ἀποδίδουν τὸ μέγιστο τῆς δυναμένης νὰ προκύψῃ ἐξ αὐτῶν ὠφελείας. Καί ἄλλοτε μὲν εἶναι ἀνεπαρκεῖς κατὰ τὸ μέγεθος καί τὸν τεχνικὸ ἐξοπλισμὸ γιὰ τὴν κατεργασία τῆς προσφερομένης μεγίστης παραγωγῆς (ἀποτέλεσμα: καταστροφή πορτοκαλιῶν, λεμονιῶν, τομάτας, κρασιῶν κλπ.), ἄλλοτε δὲ δὲν διαθέτουν τὸν πλήρη καί συγχρονισμένο τεχνικὸ ἐξοπλισμὸ γιὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ κατεργασία αὐτῆς (χαρούπια, γλεῦκος, πυρηνέλαια, δέρματα κ.ἄ.), με ἀποτέλεσμα τὴν ἐξαγωγή της ὡς πρώτης ὕλης εἰς τὴν ἀλλοδαπή. Ἡ ἐκ τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς ζημία ἐπιπίπτει ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς ἀπολαμβανομένης ἀξίας τῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ καί ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως (ἀπώλεια ἐργατικῶν ἡμερομισθίων).

Ἀναλυτικώτερα, οἱ κυριώτερες τῶν ὑφισταμένων ἐλλείψεων τῆς γεωργικῆς τεχνολογίας στὴν Κρήτη εἶναι:

1) Στὶς ἀρχέγονες - πρωτόγονες ἐγκαταστάσεις, ἰδίως τῶν ἐλαιουργείων (ἀλετριδιδιά), τυροκομείων (μητάτα), οἰνοποιείων (κρασομάγαζα) καί ποτοποιείων, βυρσοδεφείων (ταμπακαριά). Οἱ σοβαρότατες ἐλλείψεις ἀφοροῦν ὄχι μόνον τὰ κτίρια ἀλλὰ — καί κυρίως — τὸν μηχανικὸ ἐξοπλισμὸ τους. Ἀποτέλεσμα αὐτῶν εἶναι νὰ γίνεται πλημμελὴς ἢ κατεργασία τῆς πρώτης ὕλης, με ἀπώλειες ποσοτικές καί κυρίως ποιοτικές: ὑποβιβασμὸ τῆς ποιότητος τῶν παραγομένων καταναλωσίμων προϊόντων, καί, προσέτι, ἀπώλεια σημαντικοῦ ποσοστοῦ δυναμένων νὰ παραχθοῦν ὑποπροϊόντων.

Πλὴν τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν, οἱ πρωτόγονες τεχνολογικὲς ἐπιχειρήσεις ἔχουν σοβαρὲς ἐλλείψεις καί στοὺς χώρους συγκεντρώσεως τῆς πρώτης ὕλης καί στὶς ἀποθήκες τοῦ παραγομένου προϊόντος, με ἀποτέλεσμα τὴν ἐπίταση τῶν ἀναφερθεισῶν ἀπωλειῶν καί προσέτι δυσμενεῖς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς ποιότητος τῆς παραγωγῆς των (π.χ. κακὴ ἀποθήκευσις τοῦ πρὸς ἔκθλιψιν ἐλαιοκάρπου, κακὴ ἀποθήκευσις τοῦ παραγομένου ἐλαιολάδου εἰς ἀθλίους «λαδομαγατζέδες» κ.ο.κ.).

2) Στὶς νεώτερες τεχνολογικὲς ἐγκαταστάσεις, παρουσιάζονται ἐπίσης, ἀλλοῦ περισσότερες, ἀλλοῦ ὀλιγώτερες, ἐλλείψεις, λόγῳ μὴ συγχρονισμοῦ καί συμπληρώσεως τοῦ τεχνικοῦ τους ἐξοπλισμοῦ με τὰ νεώτατα μᾶλλον ἀποδοτικὰ καί παρέχοντα καλυτέραν ποιότητα μηχανήματα. Καί πάλιν τὸ ἀποτέλεσμα ἐκ τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν ἐκδηλοῦται εἰς βάρος τῆς ποσότητος καί τῆς ποιότητος τῆς παραγωγῆς των.

Σημειώνουμε ἐδῶ, ὅτι συχνὰ καθυστερεῖ εἴτε παραλείπεται ἢ συμπλήρωσις καί ἐπέκτασις τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν ὑφισταμένων νεωτέρων αὐτῶν ἐγκαταστάσεων. Ἔτσι, ἐνῶ εἶναι δυνατὴ ἢ χρῆσις τῆς κινητηρίου πετρελαιομηχανῆς τῶν νεωτέρων ἐλαιουργείων (ἐκεῖ τουλάχιστον πού δὲν πρόκειται νὰ φθάσῃ τὸ ρεῦμα τῆς ΔΕΗ, ἀλλὰ καί παντοῦ ἐφ' ὅσον αὐτὸ δὲν θὰ εἶναι εὐθηνότερο), πρὸς παρα-

1. Ἐν τούτοις ἡ Κρήτη στερεῖται σπουδαίων γεωργικῶν βιομηχανιῶν, λόγῳ ἐλλείψεως ἀντιστοίχων καλλιεργειῶν: καπνοῦ, βάμβακος, κλωστικῶν γενικῶς, ξύλου. Ἐκ δὲ τῶν ἀμέσως συνδεομένων πρὸς τὴν γεωργίαν βιομηχανιῶν, ἐλλεῖπει ἐκ Κρήτης ἢ τῶν χημικῶν λιπασμάτων καί φυτοφαρμάκων. Δεδομένου ὅτι ἡ Κρήτη ἔχει μακρὰ λιπασματολογικὴ παράδοση καί κατέχει τὴν πρώτη θέση στὴν Ἑλλάδα, στὴν κατὰ στρέμμα κατανάλωση χημικῶν λιπασμάτων, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἀποτελεῖ σοβαρὴ παραγωγικὴ μονάδα τῆς Χώρας, φυσικῶς αὐτοτελῆ καί ἀποκεκομμένη τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, ἐνδείκνυται ἢ ἐγκατάστασις σ' αὐτὴν τῶν βιομηχανιῶν τούτων καί διὰ τὴν κάλυψιν τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν ἀλλὰ καί γιὰ ἐξαγωγή εἰς τὴν Ἑγγύς Ἀνατολή.

γωγὴ κινητηρίου εἴτε ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας διὰ τὴν κίνηση ἄλλων γεωργικῶν μηχανημάτων, ὅπως: ἀλευρομύλου, χαρουπομύλου, πριονοκορδέλας, ἀντλίας, εἴτε δι' ἠλεκτροφωτισμὸ τοῦ χωριοῦ, πολλοὶ λίγοι ἐπιχειρηματῆαι (ἄτομα ἢ συνεταιρισμοὶ) προβαίνουν στὴν δλοκλήρωση αὐτῆ τῆς χρήσεώς των καὶ ἀφήνουν τὰς πετρελαιομηχανὰς ἀδρανεῖς, μετὰ τὴν λήξιν τῆς περιόδου κατεργασίας τοῦ ἐλαιοκάρπου.

3) Σοβαρὸ μειονέκτημα τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως εἶναι ὁ μέγας ἀριθμὸς μικρῶν ἐγκαταστάσεων γεωργικῆς τεχνολογίας. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ἡ ὑπέρμετρος ἐπιβάρυνσις τῆς παραγωγῆς με γενικὰ ἔξοδα, ἀποσβέσεις κτιρίων, ἡ ἀδυναμία ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ πληρότητος αὐτῶν λόγῳ τῆς μικρῆς ἐπιφανείας τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀδυναμία ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως, παρακολουθήσεως καὶ ἐλέγχου αὐτῶν.

4) Πολλές ἀπὸ τὶς ὑφιστάμενες τεχνολογικὲς ἐγκαταστάσεις δὲν προχωροῦν κατὰ τὴν κατεργασία τῆς πρώτης ὕλης μέχρι πλήρους ἐξαντλήσεως τῶν ὑφισταμένων, ὑπὸ τὴν σύγχρονη τεχνικὴ ἐξέλιξη, δυνατοτήτων παραγωγῆς ὄλων τῶν προϊόντων ἀμέσου καταναλώσεως, ὑποπροϊόντων κλπ., μέχρι λιπασμάτων καὶ καυσίμων. Ἀναφέρομε μερικὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα.

Κατὰ τὴν κατεργασία τῶν ἐσπεριδοειδῶν, οἱ ὑφιστάμενες τεχνολογικὲς ἐγκαταστάσεις περιορίζονται στὴν ἀπόληψη χυμοῦ, ἐξαγωγή αἰθερίου ἐλαίου καὶ στὴν κατεργασία μέρους τῶν φλοιῶν πρὸς παραγωγὴν προϊόντων ζαχαροπλαστικῆς. Ἐν τούτοις ἡ πλήρης τεχνολογικὴ κατεργασία τῆς πρώτης αὐτῆς ὕλης δίδει χυμοὺς φυσικοὺς, χυμοὺς παστεριωμένους, συμπυκνωμένους, ζελατινωμένους, χυμοὺς ἐντὸς σακκιδίων ἐκ πλαστικῆς ὕλης, ζελέδες, σκόνη χυμῶν, αἰθέριο ἔλαιο, ἔλαιο φαγητοῦ καὶ σαπωνοποιίας ἀπὸ τοὺς σπόρους καὶ διὰ ὑδρογονώσεως ἐξ αὐτοῦ λίπος, πηκτίνη, ἐσπεριδίνη (βιταμίνες), μαρμελάδες, γλυκὸ κουταλιοῦ, φλοιοτρίμματα (μαγειρικῆς, ζαχαροπλαστικῆς), μελίπηκτα καὶ ζαχαρόπηκτα ἀπὸ ἄνθη, φλοιοὺς καὶ καρπούς, κτρικὸ ὀξύ, οἶνον, (πορτοκαλίτης, cedrite, cedratine), οἶνοπνευματώδη ποτά, ἠδύποτα, λικέρ, οἶνόπνευμα, ὀξος, μπύρα, ἀπὸ τὰ κατάλοιπα δὲ τῆς βιομηχανικῆς ἐπεξεργασίας λαμβάνονται: κτηνοτροφαί, λιπάσματα καύσιμος ὕλη.¹

Ἀπὸ τὴν τομάτα λαμβάνεται σήμερον μόνον ὁ πελτές καὶ οἱ κονσέρβες δλοκλήρων καρπῶν ἢ τεμαχιζμένων, εἰς μικρὸν δὲ ποσοστὸν ἀπεξηραμένους φέτες καρπῶν (εἰς τὸν ἀέρα ἢ τὸν ἥλιον). Ἐνῶ εἶναι δυνατὴ ἡ παραγωγή: χυμοῦ (ποῦ ἡ καταναλώσις του ἔχει λάθει τεράστιες διαστάσεις στὶς προηγμένες χῶρες), πουρέ, σκόνης γιὰ σοῦπες, βιταμινῶν, καὶ ἐκ τῶν καταλοίπων: κτηνοτροφῶν.

Ἀπὸ τὴν πατάτα, δὲν παράγονται στὴν Κρήτη τεχνολογικὰ προϊόντα. Ἐν τούτοις, μετὰ τὴν προβλεπομένη αὔξησις τῆς καλλιέργειας τῆς καὶ τῆς παραγωγῆς τῆς, ἐνδείκνυται ἡ ἀξιοποίησις μέσῳ τεχνολογικῆς κατεργασίας τῆς περιπτώσιακῆς ὑπερπαραγωγῆς καὶ τῆς κατωτέρας ποιότητος. Οἱ δυνατότητες εἶναι: ξηρές, ἀφυδατωμένες (τσίπς), κονσέρβες, πατατάλευρο, ἀπὸ δὲ τὶς βιομηχανικὲς ποικιλίες: ἄμυλο, ἀλκοόλη καὶ ἀπὸ τὰ κατάλοιπα: κτηνοτροφαί, λιπάσματα.²

Ἀπὸ τὸ χαρούπι, λαμβάνεται σήμερα μόνον χαρουπάλευρο, ἐκχύλισμα (χαρουμπία) καὶ ὁ σπόρος. Ἐν τούτοις, (πλὴν ἐνδεχομένης βιομηχανικῆς ἀπολήψεως ζαχάρου ποῦ θὰ ἀπετέλει θεμελιώδους σημασίας ἀξιοποίησις τοῦ προϊόντος), εἶναι σήμερα δυνατὴ ἡ παραγωγή διὰ πληρεστέρας τεχνολογικῆς κατεργασίας ἐκ μόνου τοῦ σπόρου πλήθους πολυτίμων προϊόντων: ζελατίνης διὰ κινηματογραφικῆς καὶ φωτογραφικῆς ταινίας, βαφικῶν οὐσιῶν, βυρσοδεφικῶν, κόμμεος διὰ στίλβωσιν μετάξης, βάμβακος καὶ ἄλλων κλωστικῶν ὕλων, εἰδικῆς κόλλας, ἐλαίου, σάπωνος. Ἐντελῶς δὲ προσφάτως παρουσιάσθη ὑπὸ σοβαρᾶς ἐλβετικῆς ἐταιρείας καὶ φάρμακον προερχόμενον ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ φλοιοῦ τῶν χαρουπίων.

1. Α. Κριάρη: «Ἡ καλλιέργεια τῶν ἐσπεριδοειδῶν», Ἀθήναι 1957.

2. Α. Κριάρη: «Ἡ τομάτα», Ἀθήναι 1958.

3. Α. Κριάρη: «Ἡ πατάτα», Ἀθήναι 1962.

Είναι προφανές ότι η πλήρης αξιοποίηση της πρώτης ύλης, αυξάνει το έξοδος εισόδημα, ώστε να δύναται να κτηθῆ μεγαλύτερα πρόσδοδος από τους παραγωγούς εκ της πωλήσεως των προϊόντων τους, ενώ συγχρόνως αυξάνει η απασχόλησις εργατικῶν χειρῶν εἰς τὴν νῆσον.

Ἐνδεδειγμένα μέτρα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς γεωργικῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας στὴν Κρήτη.

Ἐκ τῆς προηγηθείσης ἀναλύσεως καὶ ἐν ὄψει τῆς προβλεπομένης φυσιολογικῆς ἀναπτύξεως τῶν κυρίων πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ τῆς προγραμματιζομένης τοιαύτης, βάσει τοῦ Προγράμματος Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως, προκύπτουν τὰ ἀκόλουθα ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς συμπλήρωση καὶ ὁλοκλήρωση τοῦ κλάδου τῆς γεωργικῆς τεχνολογίας γιὰ τὴν ἐντελῆ, ὑπὸ τὴν σύγχρονη τεχνική, αξιοποίηση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς τῆς μεγαλονήσου.

I. Δημιουργία νέων, ἐλλειπουσῶν, ἐγκαταστάσεων. Εἰς τὴν εἰσήγησίν μας πρὸς τὸ Α' Παγκρήτιον Συνέδριον Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως, εἰς τὸ Ρέθυμνον (8 - 9 Ἰουλίου 1962) εἶχομεν ἀναφέρει ὡς ἐκτίμησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν τὰ κάτωθι:

ἐλαιουργεῖα	400	×	300.000	=	120.000.000
τυροκομεῖα	50	×	250.000	=	12.500.000
ἐργοστ. γάλακτος	2	×	5.000.000	=	10.000.000
οἴνοποιεῖα	4	×	2.500.000	=	10.000.000
ἐλαιοδεξαμεναὶ	50	×	200.000	=	10.000.000
κονσερβοποιεῖα	4	×	2.500.000	=	10.000.000
διαλογῆς—συσκευασίας	4	×	500.000	=	2.000.000
χαρουποεργοστάσια	2	×	2.500.000	=	5.000.000
ψυγεῖα	4	×	3.125.000	=	12.500.000
ἐργ. αἰθερίων ἐλαίων *	2	×	3.000.000	=	6.000.000
					198.000.000

ἤτοι περίπου 200.000.000 δραχμαί.

II. Συμπληρώσεις ἐλλείψεων εἰς ὑπαρχούσας ἐγκαταστάσεις καὶ συγχρονισμὸς αὐτῶν πρὸς ὁλοκλήρωσιν κατεργασίας τῶν πρώτων ὑλῶν.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ δεδομένα τοῦ Πίνακος 1, ἐκτιμοῦμε τὰς ἀναγκαιούσας πρὸς τοῦτο ἐπενδύσεις τῆς τάξεως τῶν 200.000.000 δραχμῶν.

III. Συγκέντρωσις τῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων εἰς μεγάλας παραγωγικὰς μονάδας. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου, πλὴν τῆς διαφωτίσεως τῶν ἐπιχειρηματιῶν, πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς κίνητρα καὶ ἡ παροχὴ δανείων κλπ. διευκολύνσεις.

IV. Μεταγωγὴ εἰς συνεταρισμοὺς ὠρισμένων ἐπιχειρήσεων. Ὁ συνεταριστικὸς τομεὺς τῆς γεωργικῆς τεχνολογίας πρέπει νὰ ἐνισχυθῆ διὰ καταλλήλου ὀργανώσεως αὐτοῦ καὶ χρηματοδοτήσεως μέσῳ τῆς ΑΤΕ. Ἀλλὰ καὶ κατὰ περιπτώσεις οἰκονομικῆς εὐφορίας νὰ ἐπιδιώκεται ἡ αὐξήσις τῶν συνεταριστικῶν κεφαλαίων, δι' αὐξήσεως ἐθελουσίας τῶν μερίδων τῶν συνεταίρων.

* Ἀντὶ τοῦ ἐκεῖ ἀναγραφομένου ἐργοστασίου χυμῶν, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδόθη ἤδη δάνειον ὁλοκληρώσεως προσθέτομεν τὰ ἐργοστάσια αἰθερίων ἐλαίων.

V. Προγραμματισμένη ανασυγκρότησις τῶν Γεωργικῶν Βιομηχανιῶν καὶ Βιοτεχνιῶν καὶ ὀρθολογιστικὴ κατανομή τῶν δι' αὐτὰς ἐπενδύσεων. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ τιθεμένου, καιρίας σημασίας διὰ τὸ οἰκονομικόν, κοινωνικόν καὶ δημογραφικόν μέλλον τῆς γῆσου, σκοποῦ, εἶναι ἀνάγκη ἐφαρμογῆς πλήρους Προγράμματος Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως. Εἰς τὸ πρόγραμμα αὐτό, ἢ ἐκτέλεσις τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων (ἀρδευτικῶν, ἀναβαθμιδῶσεων) καὶ τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν, θὰ ἀποτελέσῃ τοὺς δύο θεμελιώδεις στυλοβάτας τῆς ὅλης προσπάθειας. Ὡς δὲ ἔχομεν τονίσει εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν εἰσήγησίν μας, «τὴν Λυδίαν λίθον ὀρθῆς καταστρώσεως τοῦ Προγράμματος Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως τῆς Κρήτης, καὶ κανονικῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ, θὰ ἀποτελέσῃ ἢ συμμετοχὴ εἰς αὐτὰς τῶν ἐγκύρων ἐκπροσώπων τῶν παραγωγῶν τῆς Κρήτης».

Κατωτέρω ἀναφέρομεν ὀρισμένα — προφανῆ — μέτρα Κρατικῆς ἐπεμβάσεως καὶ μερίμνης:

1) Νὰ εἰσάγονται ἀτελῶς τὰ ἀναγκαιούντα μηχανήματα κλπ. τεχνικὸς ἔξοπισμός, καθὼς καὶ τὰ ἀνταλλακτικά των, ἢ δὲ προμήθειά των νὰ γίνεται κυρίως βάσει ἀνταλλαγῆς γεωργικῶν προϊόντων τῆς Χώρας μας.

2) Νὰ παρέχεται ἢ ἀναγκαιούσα καύσιμος ὕλη, λιπαντικά κλπ. μὲ πολὺ μικρὰν ἐπιβάρυνσιν ἐκ φόρων καὶ δασμῶν.

3) Ἡ παρεχομένη εἰς τὰς γεωργικὰς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια νὰ τιμολογεῖται μὲ προστατευτικὰς — χαμηλὰς τιμὰς.

4) Νὰ μειωθοῦν αἱ δαπάναι διακινήσεως (κόμιστρα χερσαῖα καὶ θαλάσσια), ἰδίᾳ τῶν εὐπαθῶν προϊόντων. (Ἡ Ἰταλία ἠλάττωσε κατὰ 20% τὰ κόμιστρα διὰ σιδηροδρόμων, τῶν ὀπωρῶν - κηπευτικῶν).

5) Νὰ καταβληθοῦν συστηματικαὶ προσπάθειαι αὐξήσεως τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως τῶν προϊόντων γεωργ. τεχνολογίας (παροχὴ εἰς τὸ κόστος ἢ δωρεὰν εἰς σχολεῖα, στρατόν, κρατικὰ ἰδρύματα, κατὰ περιόδους αἰχμῆς προσφορᾶς, ὅπως γίνεται εἰς τὸ Ἰσραήλ κ.ά.).

6) Νὰ ἀπαλλαγοῦν οἱ Συνεταιρισμοὶ καὶ οἱ Ἑνώσεις Συνεταιρισμῶν ἀπὸ τὴν συντριπτικὴν γιὰ τὴν οἰκονομίαν τους ἐπιβάρυνσιν τῶν χρεῶν πρὸς τὴν ΑΤΕ, λόγῳ τῶν παλαιῶν ὑψηλῶν τόκων δανείων καὶ τόκων ὑπερημερίας. Νὰ ἰσχύσουν ἀναδρομικῶς, ἀπὸ τοῦ χρόνου συνάψεως τοῦ δανείου, τὰ σήμερον ἐφαρμοζόμενα μειωμένα ἐπιτόκια, καταργουμένων ἐντελῶς τῶν τόκων ὑπερημερίας. Καὶ νὰ καθορισθῇ ὅτι δὲν δύναται ἢ συνολικὴ ἀπόδοσις τοῦ δανείου νὰ ὑπερβαίνη τὰ 20% τοῦ ὀνομαστικοῦ ποσοῦ αὐτοῦ, καὶ ὅχι, ὅπως συμβαίνει σήμερον, συνεταιριστικὲς ὀργανώσεις νὰ ἔχουν ἀποδόσει ὀλόκληρο τὸ δάνειο καὶ νὰ ὀφείλουν ἀκόμα τὰ 50 - 120% τοῦ δανεισθέντος, ἀπὸ συνήθεις τόκους καὶ τόκους ὑπερημερίας (βλέπε «Ἀγροτικὴ Οἰκονομία», τεύχος 31, σελ. 213).

Ἡ συνεχὴς καὶ συνεπὴς ἐφαρμογὴ ἑνὸς πλήρους προγράμματος ὀλοκληρώσεως τῆς γεωργικῆς τεχνολογίας στὴν Κρήτη, ἐντασσομένου στὸ Πρόγραμμα Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως αὐτῆς καὶ ὀλοκληρουμένου ἐντὸς 5ετίας διὰ τὰς βραχυπροθέσμιους ἐπείγουσας ἐπιδιώξεις καὶ ἐντὸς 10ετίας διὰ τὰς μακροπροθέσμιους, καὶ θὰ βελτιώσῃ οὐσιαστικῶς τὴν οἰκονομίαν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς καὶ θὰ συμβάλῃ αἰσθητῶς εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς αἱμορραγίας τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς γῆσου.